

اصول و فنون مراقبت‌های روناش - پارسه

بر اساس سرفصل دروس فوریت‌های پزشکی

گردآوری و تالیف

حمیدرضا آقابائیان

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی دزفول

علی صادقی مقدم

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی دزفول

نورالله طاهری

عضو هیات علمی دانشکده علوم پزشکی آبادان

لادن عراقی اهوازی

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی دزفول

سمیه بساک

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی دزفول

با مقدمه

دکتر محسن سلیمانی

دکترای آموزش پرستاری و عضو هیات علمی دانشکده علوم پزشکی سمنان

- اصول و فنون مراقبت‌های روانش - پارسه
- گردآوری و تألیف حمیدرضا آقابابائیان - علی صادقی مقدم - نورالله طاهری - لادن عراقی اهوازی - سمیه بساک
- ناشر نشر جامعه‌نگر
- نوبت و سال چاپ اول ۱۳۹۳؛ شمارگان ۱۵۰۰ نسخه
- صفحه‌آرایی مجید شمیمی
- طرح جلد محبوبه اله‌مرادی
- استوگرافی: آبرنگ، چاپ، صحافی: معرفت
- قیمت: ۹۹۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۱-۲۰۱-۵

این اثر، مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان می‌باشد. هیچ بخشی از کتاب به هیچ کلی اعم از فتوکپی، بازنویسی مطالب در هرگونه رسانه‌ای از جمله کتاب، لوح فشرده، مجلات، بدون اجازه کتبی ناشر قابل استفاده نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

عنوان و نام پدیدآور	اولین فنون مراقبت‌های روانش - پارسه براساس سر فصل دورس فوریت‌های پزشکی/گردآوری و تألیف حمیدرضا آقابابائیان ... [و دیگران]؛ با مقدمه محسن سلیمانی.
مشخصات نشر	جامعه‌نگر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۱۱۲ ص: شوم، جلد، نمودار.
شابک	شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۱-۲۰۱-۵
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	گردآوری و تألیف حمیدرضا آقابابائیان، علی صادقی مقدم، نورالله طاهری، لادن عراقی اهوازی، سمیه بساک.
موضوع	: اورژانس
موضوع	: پرستاری
موضوع	: پزشکی -- خدمات
موضوع	: پزشکی -- فتواها
شناسه افزوده	: آقابابائیان، حمیدرضا، ۱۳۵۹ -
شناسه افزوده	: سلیمانی، محسن، ۱۳۵۲ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ الف/۷/۶۸۸۶ RCA
رده بندی دیویی	: ۶۱۶/۰۲۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۲۶۲۳۷

نمایشگاه و فروشگاه مرکزی نشر جامعه‌نگر
تهران: خ انقلاب - مقابل درب اصلی دانشگاه تهران - خ قخر رازی - خ نظری غربی - شماره
تلفن: ۶۶۴۹۳۷۱۶ - ۶۶۴۹۴۱۸۷

فروش اینترنتی: www.jameenegar.com

کتاب‌فروشی‌های معتبر پزشکی سراسر کشور

• اردبیل: خیام • اراک: دانشجو • ارومیه: شاهد ایثارگران • اصفهان: رازی • پژواک • پارسا • اهواز: رشد • بین‌الملل • بابل: علی‌زاده • اندیشه • بجنورد: به‌نشر • بروجرد: ولایت • بندرعباس: استاد • بوشهر: کتاب‌فروشی عمادی • بیرجند: آذین • تالش: جامعه‌نگر • تبریز: بابک • صادق‌زاده • رستم‌زاده • تنکابن: میرچی • جهرم: کلبه کتاب • خرم‌دره: معلم ۲ • خرم‌آباد: نشر-دانشگاهیان • رشت: دانشگاه آزاد پل طالشان • ارجمنده • مژده • زابل: رازی • زاهدان: کالج • زنجان: شهرکتاب • مهدیس • ساری: هدف • دانشجو • سمنان: نسیم • شیراز: مرکز کتاب دانشگاه علوم پزشکی شیراز • جمالی • قم: فاضل • کاشان: خانه کتاب • کرمان: پایپروس • حاجی‌پور • کرمانشاه: دانشمند • جهان کتاب • گرگان: دانشجو • علم و صنعت • مشهد: دانشجو • نایب‌شاه: علوم پزشکی جهاد دانشگاهی • همدان: روزاندیش • دانشجو

هر که نفسی را از مرگ نجات دهد مانند آن است که همه مردم را حیات بخشیده است. «قرآن کریم»
هرچند اصول و فنون مراقبتها در فوریتهای پزشکی یکی از دروس اصلی و مهم در این دوره می باشد اما نبود کتابی کامل که بتواند جوابگوی این مبحث بسیار حیاتی و مهم باشد، بنده را که سالهای متمادی در فوریتهای پزشکی کار می کردم و هم اکنون نیز مدرس این رشته هستم بر آن داشت تا با همکارانم سعی در نگارش این کتاب بکنیم، هر چند هنوز اول راه هستیم و مطمئناً منتظر انتقادات و نظرات زیبا و تاثیر گزار شما اهالی کتاب، اساتید محترم و دانشجویان عزیز فوریتهای پزشکی می باشیم. زیرا مطمئناً این کتاب خالی از اشکال نبوده و بدون شک با نظرات گرانبها و ارزنده ی شما راه تعالی را در سالهای آینده با ویرایش های بعدی سریعتر طی خواهد کرد.

کتاب حاضر ۶ فصل دارد که دو فصل ابتدایی آن خارج از سرفصل اصلی دروس بوده و صرفاً چون دانشجویان ترم اول با اصول و فنون رشته ی فوریتها را شروع می کند توضیحاتی مبنی بر رشته ی درسی و نحوه کار در فوریتهای پزشکی در این کتاب گنجانده شده است. دانشجویان و اهالی کتاب مختصری در رابطه با این رشته قبل از شروع درس اصلی مطالعه داشته باشند، لازم به ذکر است که این دو فصل نیز صرفاً برای مطالعه ی مخاطبان و دانشجویان عزیز می باشد.

«حمیدرضا آقابابائیان»

با سلام

گرچه امروزه خدمات اورژانس بیشتر از گذشته مورد توجه قرار گرفته است، اما بنظر می‌رسد ارتقاء خدمات مراقبتی اورژانس نیازمند فراهم نمودن منابع و مستنداتی است که بتواند بطور مشخص و عملی به ارائه کنندگان خدمات مراقبتی یاری نماید. اهمیت خدمات اورژانس پیش بیمارستانی بر کسی پوشیده نیست و تلاش در راستای افزایش کیفیت ارائه خدمات مورد رضایت خداوند و دریافت کنندگان این خدمات خواهد بود. کتاب حاضر تلاشی است در راستای آموزش فنون پایه در ارائه خدمات پیش بیمارستانی که توسط آقای آقابابائیان و همکاران ایشان گردآوری شده است. دانشجویان گرامی می‌توانند با فراگیری اصول علمی مراقبتهای پیش بیمارستانی و استفاده از آن در عمل، کیفیت ارائه خدمات خود را ارتقاء دهند و رضایت خداوند و دریافت کنندگان خدمات را جلب نمایند. امیدوارم حرکت ارزشمندی که در راستای تولیدات علمی و متنوع در سطوح مختلف درباره مباحث مرتبط با اورژانس آغاز شده است با قدرت و صلابت ادامه یابد.

دکتر محسن سلیمانی

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان

فهرست

۹.....	فصل اول: آشنایی با اورژانس پیش بیمارستانی.....
۱۵.....	فصل دوم: تاریخچه اورژانس در ایران و جهان.....
۲۱.....	فصل سوم: مفهوم سلامت و بیماری.....
۲۱.....	فصل چهارم: اسط و روش‌های برقراری ارتباط با مددجویان.....
۳۳.....	فصل پنجم: ارزشهای اساسی انسان.....
۵۵.....	فصل ششم: مفهوم درد و روش‌های تسکین درد.....
۶۷.....	فصل هفتم: انواع زخم‌ها و روش‌های مراقبت از آن.....
۷۳.....	فصل هشتم: علایم حیاتی.....
۷۹.....	فصل نهم: اصول ضد عفونی و استریلیزاسیون.....
۹۷.....	فصل دهم: اصول و روش آماده کردن تجهیزات.....
۱۰۹.....	فصل یازدهم: تعادل مایعات و الکترولیتها.....
۱۲۵.....	فصل دوازدهم: اکسیژن درمانی.....
۱۵۱.....	فصل سیزدهم: تدابیر لازم در مشکلات اداری.....
۱۶۹.....	فصل چهاردهم: احکام و اخلاق اسلامی در مراقبت از مددجویان.....

فصل اول

آشنایی با اورژانس پیش بیمارستانی

واژه‌های کلیدی

Emergency medical service	سیستم فوریت‌های پزشکی
Dispatch	اتاق فرمان
Emergency Operation Center	واحد فرماندهی عملیات
Emergency Medical Technician	تکنسین فوریت‌های پزشکی

اهداف رفتاری

پس از تدریس دانشجو باید قادر باشد:

- ۱- سیستم فوریت‌های پزشکی را توضیح دهد.
- ۲- موارد منجر به مأموریت در فوریت‌های پزشکی را نام ببرد.
- ۳- اجزای اصلی اورژانس پیش بیمارستانی را نام ببرد.

بر روی تلفن‌های اتاق فرمان زنگ می‌خورد. پرسنل اتاق فرمان شامل: پزشک، پرستار، کارشناس یا تکنسین فوریتهای پزشکی و اپراتور بی سیم می‌باشد. در زمان تماس با اتاق فرمان، اپراتور یا پرسنل مقیم با پرسیدن سوالاتی در مورد مشکل اصلی بیمار، سن، سابقه بیماریهای قبلی و... اطلاعات لازم را برای تصمیم‌گیری در مورد وی جمع‌آوری می‌کنند. چنانچه شرح حال ارائه شده مربوط به یک مورد فوریتهای پزشکی باشد، پس از گرفتن آدرس دقیق، نزدیک‌ترین واحد امدادی به محل از طریق بی سیم یا تلفن اعزام خواهد شد. در مواردی که وضعیت بیمار اورژانسی نباشد با دادن اطلاعات لازم به تماس‌گیرنده وی را برای انجام اقدامات لازم راهنمایی می‌کنند.

با توجه به رشد جمعیت و کمبود امکانات، هر چند کیفیت و کمیت مراقبت‌های ارائه شده توسط فوریتهای پزشکی کشور به سرعت در حال افزایش و پیشرفت است، اما هنوز ظرفیت پاسخگویی این سیستم محدود می‌باشد، که در نتیجه لازم است تدابیری در این زمینه اندیشیده شود تا حتی با امکانات موجود نیز بتوان از عوارض و مرگ و میر بیماران اورژانس جلوگیری کرد. به همین منظور، اپراتورهای اورژانس ۱۱۵ که وظیفه پاسخگویی به تماس‌گیرندگان اورژانس را دارند، از افراد آموزش‌دیده تخصصی‌های با سابقه یا کارشناسان و کارشناسان ارشد پرستاری) انتخاب می‌شوند تا ضمن راهنمایی‌های لازم در موارد مختلف به شهرت و آشنایی با بیمار به صورت تلفنی، از گسیل بی مورد آمبولانس جلوگیری شود. همچنین وجود پزشکان در واحد ارتباطات اورژانس راه دیگری برای تحقق این امر می‌باشد.

بیماریها و حوادث اورژانس به مواردی اطلاق می‌گردند که در صورت عدم ارائه به موقع اقدامات امدادی - درمانی، منجر به صدمات عضوی و یا جانی و نیز مشکلات روانی بیمار میشود. در کشورهای مختلف جهان برای کاستن از عوارض و مرگ و میر ناشی از بیماریها و حوادث اورژانس، سیستمی موفق و کارآمد با عنوان "خدمات فوریتهای پزشکی یا EMS" طراحی شده است که وظیفه این سیستم، ارائه خدمات درمانی بر بالین بیمار در موارد اورژانسی و در صورت نیاز، انتقال به مراکز درمانی است. این سیستم در ابتدا با عنوان فوریتهای پزشکی ۱۱۵ شناخته می‌شود. کارهای مشابه با سایر فوریتهای پزشکی کشورهای پیشرفته انجام می‌دهد.

سیستم اورژانس پیش بیمارستانی EMS (Emergency Medical Services) زیر مجموعه مرکز مدیریت حوادث و فوریتهای پزشکی می‌باشد. مرکز مدیریت حوادث و فوریتهای پزشکی متولی مدیریت سلامت در حوادث و فوریتهای پزشکی بوده و در این راستا اورژانس پیش بیمارستانی را در اختیار دارد. وظیفه اورژانس پیش بیمارستانی رسیدگی به موارد فوریتهای پزشکی و ارائه خدمات به مصدومین و بیماران اورژانسی می‌باشد. ساختار این سیستم در هر شهرستان شامل یک اتاق فرمان (Dispatch) و تعدادی واحدهای امدادی می‌باشد. اتاق فرمان فوریتهای پزشکی نقش فرماندهی سلامت حوادث را در حوزه شهرستان خود برعهده داشته و واحد فرماندهی عملیات استانی (Emergency Operation Center) نقش نظارت بر اتاق فرمانهای شهرستانی را دارد.

تماسهای مردمی با شماره ۱۱۵ در تمام نقاط یک شهرستان

به خاطر داشته باشید که تماس با مرکز اورژانس الزاما به معنای اعزام آمبولانس بر بالین بیمار نیست. در بسیاری از موارد، راهنمایی کارشناسان و پزشکان اورژانس در واحد ارتباطات می‌تواند پاسخگوی سئوالات و مشکلات تماس‌گیرندگان باشد.

اورژانس‌های دستگاه اسکلتی

این بیماریها عبارتند از شکستگی‌های باز یا بسته استخوان‌ها، در رفتگی در مفاصل و اندام‌ها، پارگی وسیع بافت نرم در اندام‌های بدن.

اورژانس چشم

مهم‌ترین موارد اورژانس مربوط به چشم را ضربه به چشم، ریختن مواد شیمیایی، سوختگی حرارتی و علائم افزایش فشار چشم (شامل درد ناگهانی در چشم و حلقه، سر درد شدید و تاری دید) تشکیل می‌دهند.

اورژانس‌های اعصاب

- ۱- تشنج و حمله صرعی
- ۲- سکته مغزی با علائم فلج اعضا، اختلال تکلم و موارد دیگر
- ۳- اختلال هوشیاری و اعضا
- ۴- سردردهای شدید و ناگهانی به همراه سفتی گردن و استفراغ مکرر
- ۵- ضربه به جمجمه یا ستون فقرات به دنبال سقوط از بلندی و یا تصادف با خودرو

اورژانس‌های گوش و حلق و بینی

این مورد شامل خونریزی‌های شدید از بینی، ضربه به گوش، ضربه به فک و صورت، اختلال فک و ... است.

بارداری و زایمان

در خانم‌های باردار، هرگونه سقط، تشنج، فشار خون بالا به همراه تاری دید و تورم دست و پا، خونریزی‌های شدید و شروع دردهای زایمانی در صورتی که دسترسی به پزشک میسر نباشد، به عنوان بیماری‌های اورژانس مطرح هستند.

مواردی که در آنها می‌توان از اورژانس ۱۱۵ تقاضای کمک کرد:

تکته: هیچ موقعیتی را دست کم و غیر اورژانس در نظر نگیرید مگر خلاف آن را اثبات شده ببینید یا بر شما اثبات گردد.

اورژانس‌های قلبی

احساس درد در سینه یا فشار در قفسه سینه و احساس سوزش در ناحیه سینه، مواردی است که ما را به درد یا منشاء قلبی شکوک می‌رساند.

اورژانس‌های تنفسی

یکی از نشانه‌های هشدار دهنده بیماری‌های تنفسی، تنگی تنفس است که بیماریهای چون، برونشیت مزمن، آسم، نارسایی ریوی، عفونت‌های ریوی و ... را مطرح می‌کند. به توجه داشت که «تنگی نفس به معنای تنفس تنگ نیست بلکه حالتی است که فرد در آن وضعیت به سختی شکل غیر عادی تنفس می‌کند.

اورژانس‌های گوارشی

از موادی که در بیماریهای گوارش، نیاز به مداخله اورژانس دارد، می‌توان به خونریزی‌های گوارشی (استفراغ خونی یا مدفوع قیری شکل)، درد شکم به شکل حاد که با حساسیت شکم، استفراغ و یا بی اشتها همراه است اشاره کرد. عوارض ناشی از ضربه‌های شدید به شکم نیز جزو موارد اورژانس تلقی می‌شود.

اورژانس‌های سیستم ادراری

این بیماری‌ها شامل دردهای شدید و ناگهانی پهلو یا بدون ادرار خونی، قطع ادرار و سوزش ادرار است.

حوادث محیطی و شغلی

حوادث محیطی و شغلی، طیف وسیعی از موارد اورژانس را در بر می‌گیرند که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

- تصادف با وسائط نقلیه

- سقوط از بلندی

- سوختگی

- برق‌گرمی

- آوار

- مسمومیت دارویی و شیمیایی

- خودکشی

- گزیدگی توسط مانع غرقب سایر جانوران

- غرق‌شدگی.

- هر چند ممکن است پیشگیری از این موارد نیز پیش آید که نیاز باشد آن موقعیتها نیز مورد ملاحظه اورژانس قرار بگیرد و در گزینه‌های بالا نیامده باشد پس بدانید بدان باشد که هیچگاه علم خود را محدود به کلمات کتابی نکنید و از تجربیات مبتنی بر شواهد نیز استفاده کنید.

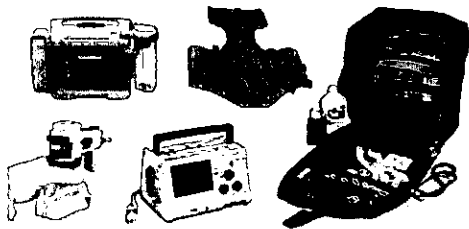
اجزای اصلی اورژانس پیش بیمارستانی

یک واحد امدادی اورژانس پیش بیمارستانی شامل سه جزء اصلی می‌باشد:

- ۱- پرسنل تخصصی اورژانس (EMT (Emergency Medical Technician) یا مدرک دانشگاهی و در رشته‌های مرتبط

- ۲- تجهیزات تخصصی (وسایل ثابت‌سازی و انتقال بیمار، وسایل باز کردن و مدیریت راه هوایی، وسایل مایع درمانی، وسایل احیا قلبی ریوی و ...)

۳- وسیله نقلیه: این وسیله در اکثر واحدهای امدادی خودروی آمبولانس یا اتوبوس آمبولانس می‌باشد. وسایل نقلیه دیگر شامل بالگرد (امداد هوایی)، موتورسیکلت (امداد موتوری)، یا کشتی (امداد دریایی) می‌باشد.

ماموریت در فوریت‌های پزشکی

پس از اتمام شدن ماموریت توسط پرسنل فوریت‌های پزشکی، ماموریت اصلی، حضوری، از طریق پیچ یا بیسیم) و تصمیم‌گیری برپایه تریاژ یا مسئول شیفت مبنی بر اعزام آمبولانس به محل ماموریت، در زمان اعزام واحد امدادی به محل، اطلاعات لازم بر مبنای آدرس و شرح حال بیمار یا مصدوم حادثه از طریق بیمارستان یا مرکز درمانی قرار می‌گیرد و کلیه زمانها در اتاق فرمان توسط اپراتور بی سیم ثبت می‌گردد. این زمانها شامل زمان اعزام، زمان رسیدن به محل و زمان حرکت محل از محل می‌باشد. در اتاق فرمان کلیه تماسهای تلفنی و بی سیمی از طریق سیستم ضبط مکالمات با درج تاریخ و زمان دقیق ثبت می‌گردد.

زمانیکه واحد امدادی به محل رسید، اقدام به گرفتن شرح حال بیمار و انجام معاینه فوری می‌نماید. پس از معاینه در صورت نیاز اقدام به ارائه خدمات فوری شامل: باز کردن راه هوایی

درمانی از محل حادثه، مشکل بیمار و وضعیت فعلی وی از نظر بدحال بودن و نوع خدمات قابل ارائه در مرکز درمانی مورد نظر می‌باشد. بطور مثال در بسیاری از موارد بیمار به یک مرکز درمانی نزدیک است که در حال حاضر نوع خدمت لازم را ارائه نمی‌کند و یا تخت خالی در اورژانس ندارد که در این صورت بیمار توسط واحد امدادی به مرکز درمانی دیگری که در اولویت قرار دارد انتقال داده می‌شود. زمانی که بیمار به داخل آمبولانس انتقال داده شد اقدامات تکمیلی از جمله معاینه کامل و گرفتن شرح حال تکمیلی انجام می‌شود. در مسیر انتقال بیمار به مرکز درمانی علایم حیاتی بیمار تحت نظر بوده و در صورت نیاز، اقدامات درمانی تکمیلی برای وی انجام می‌پذیرد. زمانی که واحد امدادی به مرکز درمانی رسید بیمار را به پزشک یا مسئول اورژانس تحویل می‌دهد و در اینجا مأموریت این واحد امدادی به پایان می‌رسد.

بیمار و اکسیژن رسانی، کنترل خونریزی، ثابت‌سازی اندامها، احیاء قلبی ریوی، رگ‌گیری و شروع مایع درمانی می‌نماید. پس از انجام اقدامات فوری، شرح حال بیمار از طریق تلفن یا بی‌سیم به اطلاع پزشک اتاق فرمان رسانده شده و پزشک در خصوص نوع مراقبت و داروهای مصرفی پرسنل را راهنمایی می‌کند.

تکته: بطور کلی جریان قرار دادن، اجازه و دستور مستقیم پزشک، بدون مشورت شما اجازه‌ی دادن بعضی داروها و انجام مداخلات را نمی‌دهد. در این مورد به دستور العمل مرکز فوریت‌های خود مراجعه کنید. حدود اختیارات قانونی خود آگاه شوید.

تصمیم‌گیری در مورد اینکه بیمار به کدام مرکز درمانی انتقال داده شود برعهده اتاق فرمان می‌باشد. ملاکهای اتاق فرمان برای انتخاب نوع مرکز درمانی شامل: مسافت، مرکز